

Tengizs Džibuti
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

CEĻU SATIKSMES ORGANIZĀCIJAS TEHNISKIE LĪDZEKĻI KĀ VISPĀRĪGIE ADMINISTRATĪVIE AKTI: LATVIJAS TIESU PRAKSE UN JUDIKATŪRA

Abstract

Road traffic organization technical means as general administrative acts: Latvian court practice and case law

Publication's subject is Latvian court practice and case law analysis on the issue of road traffic organization technical means as general administrative acts.

General administrative acts (including road signs, markings, traffic lights and other technical means), relating to an individual for an indefinite circle of persons located in specific and identifiable circumstances, recognition in Latvia has been gradual: in the beginning – by the legal doctrine, continue – in the court practice and case law, and finally – by the law.

Latvian court practice from the formation of administrative courts was able to be homogeneous and stable, continuing development viewpoint that mentioned in the legal literature, general principles of law, abstracts expressed in states with similar legal system.

Atslēgas vārdi: administratīvais process, ceļu satiksmes organizācija, tiesu prakse un judikatūra.

Ievads

Attīstoties administratīvajam procesam Latvijā praksē biežāk un vairāk tiek izmantoti no parastajiem administratīvajiem aktiem atvasinātie vai tiem pielīdzinātie tiesību instrumenti: faktiskā rīcība, publisko tiesību līgumi, uzziņas par personu tiesībām konkrētajās tiesiskajās situācijās, vispārīgie administratīvie akti. Pēdējos sauc arī par vispārīgajiem rīkojumiem un normatīvajiem administratīvajiem aktiem, kas vērsti pret personām, kuri nosakāmi, pamatojoties uz vispārīgām īpašībām, vai maina lietu publiski tiesisko statusu, ar ko izveido rīcības noteikumus un kas paredzēti individuāli nenoteiktu personu grupām, kas satur vispārēji saistošus uzvedības normas un palīdz izpildīt tiesību aktus utt.

Ceļa zīmes, apzīmējumi, luksofori un citi satiksmes organizācijas tehniskie līdzekļi attiecas uz individuāli nenoteiktu personu loku, kas atrodas konkrētos un identificējamos apstākļos, līdz ar to brīžos, kad tie iedarbojas uz konkrētiem satiksmes dalībniekiem, uzskatāmi par vispārīgajiem administratīvajiem aktiem.

Vispārīgo administratīvo aktu atzīšana Latvijā notika pakāpeniski: sākumā – tiesību doktrīnā (Vildbergs, Krasts 2002: 144; Paine 2002: 128; Briede 2003: 118; Nerets 2008: 60; Briede 2009: 112; Litvins, Aperāne 2010: 17), turpmāk – tiesu praksē un judikatūrā, un visbeidzot – likumā.

Latvijas tiesu prakse un judikatūra

Latvijas tiesu praksē ir bijuši gadījumi, kad tiesā pārsūdzēts vispārīgais administratīvais akts, un arī gadījumi, kad pārsūdzēts administratīvais akts, kas izdots saistībā ar vispārīgā administratīvā akta neievērošanu.

Nereti tiesas pasvītro spriedumos: ņemot vērā to, ka administratīvais akts, ar kuru persona tiek saukta pie administratīvās atbildības, balstās uz cita – vispārīgā – administratīvā akta (piemēram, ceļa zīmes) pamata, policijas darbiniekiem pirms tiek pieņemts personai nelabvēlīgs administratīvais akts, ir jāpārbauda, vai vispārīgais administratīvais akts – ceļa zīme ir izvietota atbilstoši Latvijas valsts standarta prasībām, proti, vai tā ir tiesiska. Nav iespējama tiesiska administratīvā akta izdošana, ja tas ir balstīts uz citu likumam neatbilstošu vispārīgo administratīvo aktu.

Administratīvo tiesu judikatūrā atzīts, ka ceļa zīme ir uzskatāma par administratīvo aktu, kas satur obligātu ceļa satiksmes regulējumu, tādējādi autovadītājam, kas piedalās ceļu satiksmē ceļa zīmes ir jāievēro saskaņā ar Ceļu satiksmes noteikumu un Ceļu satiksmes likuma prasībām. Ceļa zīmes satur vispārēju regulējumu, jo no jebkura satiksmes dalībnieka, kurš tai tuvojas, tā prasa noteiktu uzvedību. Līdz ar to ceļa zīmes uzskatāmas par tādu īpaša veida administratīvo aktu, kas radīts ar mērķi nodrošināt satiksmes drošību un ceļa zīme kā administratīvais akts ir uzskatāma par paziņotu katram konkrētam satiksmes dalībniekam ar brīdi, kad satiksmes dalībnieks ir tai pietuvojies pietiekami tuvu, lai varētu to ieraudzīt. Šajā brīdī ceļa zīme kā attiecībā uz konkrēto tai pietuvojušos personu izdots administratīvais akts stājas spēkā un rada šai personai tiesisku pienākumu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70. panta pirmajai daļai administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas ir paziņots adresātam. Ceļa zīme ir paziņota, kad attiecīgā persona to pirmo reizi ir ieraudzījusi (Briede 2009: 113).

Tiesas pamatoti uzskata, ka ceļa zīmju un ceļa apzīmējumu prasības ir jāievēro pat tad, ja ir pārkāpta to uzstādīšanas procesuālā kārtība, vai persona uzskata tos par prettiesiskiem, ja vien ceļa zīme vai ceļa apzīmējums nav acīmredzami patvaļīgi uzstādīts (satiksmes organizācijas tehniskais līdzeklis ir neatbilstošs Latvijā obligāto standartu prasībām, nav saskaņots valsts akciju sabiedrībā „Latvijas valsts ceļi” vai tā uzstādītājs nav ceļa pārvaldītājs), jo satiksmes organizācijas tehniskajiem līdzekļiem ir noteicošā nozīme, lai nodrošinātu ceļu satiksmes drošību un kārtību.

Situācijā, ja persona uzskata, ka administratīvais akts, tostarp ceļa zīme, ir prettiesisks, t.i., neatbilst materiālo vai procesuālo tiesību normām, tai ir tiesības šādu administratīvo aktu apstrīdēt un pārsūdzēt.

Pat gadījumā, ja ceļa zīmes izvietošana neatbilstu sabiedrības interešu aizsargājošam mērķim, tas neatbrīvotu ceļu satiksmes dalībniekus no Ceļu satiksmes likuma un Ceļu

satiksmes noteikumu prasību ievērošanas. Bez tam ceļa zīmes kā administratīvā akta apstrīdēšana un pārsūdzēšana nav izskatāma lietā par administratīvā pārkāpuma izdarīšanu, jo tam ir cits pamats.

Administratīvā rajona tiesa 2005. gada 13. decembra lēmumā (pieteikuma reģ. Nr. 17310, stājies spēkā 2005. gada 24. decembrī, npublicēts) sakarā ar autora pieteikumu norādīja, ka tiesību teorijā atzīts, ka gadījumos, ja satiksmes organizācijas tehniskie līdzekļi (ceļa zīmes, luksofori, signālstabiņi, aizsargbarjeras, gājēju barjeras, vertikālie un horizontālie ceļa apzīmējumi un citi tehniskie līdzekļi) iedarbojas uz konkrētu satiksmes dalībnieku, piemēram, liekot braucējam apstāties, tie kļūst par tiesību aktu ar visām administratīvajam aktam piemītošām pazīmēm, ieskaitot individuālu adresātu. Tātad privātpersona varētu apstrīdēt šādu administratīvu aktu, kā arī iestādes faktisko rīcību, nepildot tai ar normatīvu aktu uzlikto pienākumu izdot šādu administratīvu aktu, gadījumā, ja privātpersonas tiesības vai tiesiskās intereses ar to ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Šajā lēmumā tiesa nodalīja pašvaldības rīcību valsts pārvaldes jomā no administratīvā akta (konkrēta satiksmes organizācijas tehniskā līdzekļa) kā tāda.

Administratīvā rajona tiesa 2006. gada 27. decembra lēmumā lietā Nr. A42385906 (lietvedības Nr. A3859-06/2, stājies spēkā 2007. gada 9. janvārī, npublicēts) sakarā ar autora pieteikumu norādīja, ka tiesa piekrīt [...] pieteicēja viedoklim, ka juridiskajā un speciālajā literatūrā, kā arī tiesu praksē dominē uzskats par ceļa zīmi kā īpaša veida administratīvo aktu. Šajā lēmumā tiesa norādīja, ka mainīta satiksmes organizācija (t.i., zaudējuši spēku vai grozīti ceļu satiksmes organizāciju noteicošie administratīvie akti – ceļa zīmes).

Arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 7. marta lēmumā lietā Nr. SKA-213/2008 (npublicēts), ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās apgabaltiesas, kurā savukārt apgabaltiesa pievienojusies Administratīvās rajona tiesas lēmumam sakarā ar autora pieteikumu, norādīts, ka Senāts neapšaubā pieteicēja viedokli par ceļa zīmes juridisko dabu. Proti, tās ir atzīstamas par īpaša veida administratīvajiem aktiem, kas ietver vispārēju rīkojumu, un līdz ar to tās ir apstrīdamas un pārsūdzamas.

Taču ne katrs pieteikums, kas pēc savas būtības ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, vienmēr ir pieņemams, ierosinot administratīvo lietu. Proti, Administratīvā procesa likuma mērķis ir pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecās uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu, nenozīmē, ka tiesai ir jāpārbauda jebkuras administratīvā procesa ietvaros veiktas valsts pārvaldes rīcības (lēmuma) tiesiskums, bet gan tikai tādas, kuras izskatīšana tiesā iniciēta atbilstoši likuma prasībām.

Rajona tiesas tiesnesei nav bijušas šaubas par to, ka konkrētie prasījumi par ceļa zīmēm vispārīgi ir pakļauti izskatīšanai administratīvajā tiesā, jo tas nav bijis atteikuma pamats. Turklāt, lemjot par pieteikuma pieņemšanu, tiesnesim vispirms ir jānoskaidro, vai konkrētais prasījums vispār ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā. Savukārt, ja tas nav bijis atteikuma pamats, tad lēmumā obligāti nebija jāatspoguļo apsvērumi par to, ka prasījumi par administratīvajiem aktiem – ceļa zīmēm – ir pakļauti izskatīšanai tiesā.

Senāts atzina, ka rajona tiesas tiesnese pareizi konstatējusi, ka nepastāv tiesību norma, kas pilnvarotu privātpersonu, nepastāvot individuālam tiesību aizskārumam, kontrolēt ceļu satiksmes organizētāja darbību tam ar likumu uzliktā pienākuma izpildē vai pieprasīt veikt satiksmes organizāciju atbilstoši privātpersonas priekšstatiem par to, kādai tai būtu jābūt.

Senāts arī atzīmēja, ka tas vien, ka pieteicējs reizēm brauc pa kādu ielu un līdz ar to viņam kā autovadītājam ir jāievēro tur izvietotas ceļa zīmes, kas viņa ieskatā neveicina ērtu un drošu satiksmi, neliecina par viņa tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu. Šāds aizskāruma, piemēram, būtu, ja konkrēta ceļa zīme traucētu pieteicējam piekļūt savai dzīves vai darba vietai, apgrūtinātu pārvietošanos vai stāvēšanu noteiktā ceļa posmā, kurš pieteicējam ir jāizmanto ikdienā, vai arī ja pieteicējs tiktu sodīts par automašīnas novietošanu vietā, kur to aizliedz ceļa zīme.

Vēlāk Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē pieņemtajā 2010. gada 22. februāra lēmumā lietā Nr. SKA-101/2010 (http://www.at.gov.lv/files/archive/department3/2010/10_ska_101.doc), atsaucoties uz augstāk minēto lietu, norādījis: kā atzinis Senāts, ceļa zīmes ir īpaša veida administratīvie akti, kas ietver vispārēju rīkojumu.

Konkrētajā gadījumā strīdus ceļa īpašnieks bija valsts, bet pārvaldītājs – valsts akciju sabiedrība „Valsts nekustamie īpašumi”. Pēc nomas līguma noslēgšanas strīdus ceļš nonāca SIA „Linstow”, bet pēc apakšnomas līguma noslēgšanas – AS „Rīgas taksometru parks” pārziņā. Tādējādi Senāts secinājis, ka satiksmes organizēšana saistībā ar strīdus ceļu ir tiklab valsts, kā valsts AS „Valsts nekustamie īpašumi”, SIA „Linstow” un AS „Rīgas taksometru parks” pienākums.

Viena no administratīvā akta pazīmēm ir tā, ka aktu izdod iestāde. Ceļa zīmju gadījumā Senāts par administratīvā akta izdevēju atzina iestādi, kura uzrauga satiksmes organizāciju un tās tehnisko līdzekļu izvietojumu, kā arī saskaņo šo līdzekļu izvietojumu, uzstādīšanu un noņemšanu.

Ceļu satiksmes likuma 4. panta astotajā daļā paredzēts, ka satiksmes organizāciju un tās tehnisko līdzekļu izvietojuma atbilstību Latvijā obligāti piemērojamo standartu un citu normatīvu prasībām uzrauga valsts akciju sabiedrība „Latvijas Valsts ceļi”. Savukārt saskaņā

ar minētā likuma 38. panta otro daļu tieši valsts akciju sabiedrība „Latvijas Valsts ceļi” saskaņo satiksmes organizācijas tehnisko līdzekļu izvietojumu, uzstādīšanu un noņemšanu. Līdz ar to Senāts secinājis, ka iestāde, kura izdod administratīvos aktus – ceļa zīmes –, ir valsts akciju sabiedrība „Latvijas Valsts ceļi”.

Senāts piebilde, ka ceļa zīmes uzstādīšana vispirms ir tieši ceļa pārvaldītāja lēmums. Valsts akciju sabiedrība „Latvijas valsts ceļi” saskaņo ceļa zīmes izvietojumu tikai savas kompetences robežās, nevērtējot, vai ceļa zīmes uzstādīšana vai noņemšana varētu aizskart sabiedrības vai konkrētas personas tiesības un tiesiskās intereses lietot ceļu.

Secinājumi

No autora pētījuma izriet, ka ļoti daudzos gadījumos administratīvās tiesas atsaukušās uz satiksmes organizācijas tehnisko līdzekļu kā vispārīgo administratīvo aktu statusu.

Zīmīgi, ka par vispārīgiem administratīviem aktiem Latvijas tiesu praksei jau no administratīvo tiesu izveidošanas izdevās būt vienveidīgai un stabilai, attīstot juridiskajā literatūrā izteikto viedokli, kā arī tiesiskā ziņā radniecisko valstu administratīvā procesa regulējumu un vispārējos tiesību principus.

Tādēļ pietiekami ātri izveidojusies judikatūra, kam sekoja arī grozījumu veikšana Administratīvā procesa likumā (70. panta pirmā daļa ar grozījumiem, kas izdarīti ar 26.10.2006. likumu; 1. panta trešā daļa, 80. panta pirmā daļa, 185. panta ceturtās daļas 9. punkts, 204. panta sestā daļa ar grozījumiem, kas izdarīti ar 18.12.2008. likumu).

Bibliogrāfija

1. *Administratīvā procesa likums*. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=55567> [2011. 02.05.].
2. Briede, J. (2003) *Administratīvais akts*. Rīga: Latvijas Vēstnesis. 118. lpp.
3. Briede, J. *Administratīvais process un civiltiesības*. http://www.law.lv/admproc/jautrite_briede_administrativais.htm [2005. 15.08.].
4. Briede, J. (2009) Vispārīgais administratīvais akts. *Likums un Tiesības*. 2009. gada aprīlis, 11. sējums, Nr. 4 (116). 112. lpp.
5. *Ceļu satiksmes likums*. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=45467> [2011. 02.05.].
6. Dauksts, J., Naudžuns, J. R., Smirnovs, J., Sviķis, J. (2006) *Ceļa zīmju un apzīmējumu rokasgrāmata*. Rīga. 15. lpp.
7. Kirikovs, P., Pommers, J., Blīvis, J., Brass, J., Smilga, J., Siliņš, A. (2000) *Auto vadītāja ABC*. Rīga: Jumava. 11. lpp.
8. Litvins, G., Aperāne, K. (2010) *Administratīvā pārkāpuma lietvedība ceļu satiksmē*. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus. 17. lpp.
9. Ministru kabineta 2004. gada 29. jūnija noteikumi Nr. 571 „*Ceļu satiksmes noteikumi*”. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=90585> [2011. 02.05.].
10. Načisčionis, J. (2009) *Administratīvās tiesības*. Rīga: Biznesa augstskola Turība. 30.–31. lpp.

11. Nerets, V. (2008) *Administratīvās tiesības un administratīvais process: Tālmācības studiju kurss II*. Rīga: Biznesa vadības koledža. 60. lpp.
12. Paine, F. J. (2002) *Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 128.–129. lpp.
13. Peine, F.-J. (2002) *Allgemeines Verwaltungsrecht. 6., neu bearbeitete Auflage*. Heidelberg: Muller. S. 98.
14. Schwarze, J. (1992) *European Administrative Law*. London: Sweet and Maxwell.
15. Seerden, R., Stroink, F. (2002) *Administrative Law of the European Union, its Member States and the United States. A Comparative Analysis*. Antwerpen-Groningen: Intersentia Uitgevers. Pp. 107–109.
16. Stucka, A. (2009) *Administratīvās tiesības*. Otrs, pārstrādāts un papildināts izdevums. Rīga: Juridiskā koledža.
17. Vildbergs, H.J., Krasts, V. (2002) *Salīdzinošās administratīvās tiesības: lietas un risinājumi. Mācību līdzeklis. Otrais, pārstrādātais un papildinātais izdevums*. Rīga: Latvijas Universitāte. 144. lpp.